

INFORMACJA DOTYCZĄCA ROZPORZĄDZENIA W SPRAWIE NADZORU PEDAGOGICZNEGO

Rozporządzenie stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 35 ust. 6 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 25 lipca 2008 r. *o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich* (Dz. U. Nr 145, poz. 917), zgodnie z którym minister właściwy do spraw oświaty i wychowania - w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministrem sprawiedliwości, ministrem właściwym do spraw rolnictwa, ministrem właściwym do spraw środowiska, ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, ministrem właściwym do spraw transportu, ministrem właściwym do spraw wewnętrznych oraz ministrem obrony narodowej - określi w drodze rozporządzenia szczegółowe warunki i tryb sprawowania oraz formy nadzoru pedagogicznego, wykaz stanowisk, wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacje niezbędne do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacje osób, którym można zlecać prowadzenie badań i opracowywanie ekspertyz.

Celem rozporządzenia jest wzmocnienie systemu nadzoru pedagogicznego z ukierunkowaniem jego sprawowania na dokonywanie analizy i oceny jakości działalności edukacyjnej zarówno szkół, jak i placówek.

Nadzór pedagogiczny ma służyć doskonaleniu systemu oświaty i zgodnie z art. 33 ust. 1 i 2 ustawy o systemie oświaty polega na:

- 1) ocenianiu stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- 2) analizowaniu i ocenianiu efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek;
- 3) udzielaniu pomocy szkołom, placówkom i nauczycielom w wykonywaniu ich zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych;
- 4) inspirowaniu nauczycieli do innowacji pedagogicznych, metodycznych i organizacyjnych.

W odniesieniu do szkół i placówek niepublicznych, zgodnie z art. 89 ustawy o systemie oświaty, przepis art. 33 ustawy stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że w

tych szkołach i placówkach nadzór pedagogiczny musi być sprawowany z uwzględnieniem organizacji i zakresu zadań organów szkoły lub placówki, określonych w statucie szkoły lub placówki.

Nadzór pedagogiczny będzie sprawowany w sposób planowy lub doraźny i będzie uwzględniał jawność wymagań oraz zasadę pozyskiwania informacji o szkole lub placówce z różnych źródeł, z uwzględnieniem informacji pozyskiwanych w toku nadzoru sprawowanego przez dyrektora szkoły lub placówki.

Warunkiem umożliwiającym sprawowanie nadzoru pedagogicznego jest współpraca organów sprawujących nadzór pedagogiczny, organów prowadzących szkoły i placówki, dyrektorów szkół i placówek oraz nauczycieli.

Podstawowe cele opisanego w rozporządzeniu modelu sprawowania nadzoru pedagogicznego to:

- 1) umożliwienie zespołom szkolnym (dyrektorom wraz z nauczycielami) efektywnej pracy nad poprawianiem jakości pracy szkół i placówek przez dostarczanie informacji na temat tej jakości;
- 2) dostarczenie informacji i narzędzi do sprawdzania poziomu wypełniania przez szkoły i placówki wymagań określonych w rozporządzeniu;
- 3) umożliwienie dokonywania analiz dotyczących jakości pracy szkół i placówek.

Przesłanką do wprowadzenia przedmiotowych zmian jest fakt, że dotychczasowy nadzór pedagogiczny w niewystarczający sposób skupiał się na ocenie jakości pracy szkoły lub placówki i nie zapewniał jej właściwego wsparcia w celu podniesienia poziomu kształcenia i realizowania planów poprawy i rozwoju. W niewielkim stopniu wykorzystywany był w celu doskonalenia pracy szkół i placówek wewnętrzny nadzór pedagogiczny, sprawowany przez dyrektora szkoły lub placówki.

Najważniejszymi powodami decydującymi o konieczności poprawy i wzmocnienia systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkół i placówek są:

- 1) brak efektywności i zdolności adaptacyjnej obecnego systemu nadzoru pedagogicznego do tempa i zakresu przemian oraz potrzeb edukacyjnych społeczeństwa (badanie pracy poszczególnych kuratoriów oświaty potwierdza znikomą użyteczność obecnego nadzoru pedagogicznego dla podnoszenia jakości pracy szkół i placówek);

- 2) niezadowolająca praca szkół i placówek oraz organów prowadzących w celu poprawy jakości kształcenia, powodująca nierówności edukacyjne o charakterze środowiskowym, które są problemem w mniej rozwiniętych częściach kraju (podkreślić należy, że wyrównywanie szans edukacyjnych było jednym z fundamentalnych celów reformy oświatowej, tymczasem przez obecne organy nadzoru pedagogicznego zadanie to jest realizowane w sposób niepełny);
- 3) konieczność pozyskiwania rzetelnej informacji niezbędnej do kreowania polityki oświatowej państwa, a także polityki oświatowej na poziomie regionalnym i lokalnym;
- 4) zapewnienie możliwości wielokierunkowego rozwoju osobistego i społecznego uczniów i nauczycieli, zgodnego z ich aspiracjami i możliwościami.

Rozporządzenie zakłada poprawę efektywności systemu oświaty przez ukierunkowanie nadzoru pedagogicznego na działania mające na celu ocenę jakości działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek oraz wspomaganie pracy szkół i placówek w dążeniu do uzyskiwania pożądanej jakości.

Fundamentalne założenie nowego modelu nadzoru pedagogicznego rozgranicza trzy zadania nadzorcze organów sprawujących ten nadzór, w tym kuratorów oświaty. Do zadań tych należą:

- 1) ewaluacja działalności edukacyjnej szkół i placówek;
- 2) kontrola przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół, placówek i nauczycieli;
- 3) wspomaganie pracy szkół i placówek oraz nauczycieli w zakresie ich działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej.

Istotą zmiany jest więc odejście od tradycyjnego (instrumentalnego) ujęcia nadzoru pedagogicznego jako działalności diagnostyczno-oceniającej i wspomagającej na rzecz rozumienia ukierunkowanego na przedmiot tego nadzoru, ze szczególnym uwzględnieniem analizy i oceny efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Dotychczasowy nadzór pedagogiczny, w części diagnostyczno-oceniającej, skupiał się głównie na badaniu zgodności działalności szkół i placówek z przepisami prawa.

Wyodrębnienie ewaluacji, ukierunkowanej na badanie przebiegających w szkole lub placówce procesów i ich wpływu na osiągnięte efekty, stanowi realizację wymagania ustawowego, jakim jest „analizowanie i ocenianie efektów działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek”.

Uwzględnienie w tych analizach uwarunkowań środowiskowych funkcjonowania szkół i placówek oraz realizacji zadań w zakresie zarządzania pozwoli na uzyskanie odpowiedzi na pytania: „Jaka jest badana szkoła?”, „Jakie są jej atuty?” i „Co wymaga poprawy?”. Analizy uogólnione pozwolą na uzyskanie informacji o tym, jaka jest polska szkoła.

Zgodnie z opisanym w rozporządzeniu modelem, nadzór pedagogiczny będzie sprawowany w trybie działań planowych lub doraźnych. Działania planowe prowadzone przez kuratorów oświaty będą dotyczyły realizacji, ustalonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa, w tym zadań z zakresu nadzoru pedagogicznego.

Działania doraźne będą prowadzone przez organy sprawujące nadzór pedagogiczny w przypadku, gdy zaistnieje potrzeba podjęcia działań nieujętych w planie nadzoru pedagogicznego.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny, do 31 sierpnia roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym będzie sprawowany nadzór pedagogiczny, będzie podawał do publicznej wiadomości plan nadzoru pedagogicznego zawierający zakres ewaluacji problemowej oraz tematykę kontroli, planowanych do przeprowadzenia w szkołach i placówkach.

Ewaluacja pracy szkół i placówek

Ewaluacja pracy szkół i placówek jest rozumiana jako badanie praktyczne oceniające. *Evaluation* (ang.) to badanie czegoś w celu wydania sądu o jego wartości, jakości, ważności czy stanie i w odróżnieniu od badań naukowych stanowi rodzaj badania praktycznego. Istotą badań praktycznych jest cel, dla którego są podejmowane - mają one pomóc w usunięciu praktycznej trudności, a nie powiększyć czy skontrolować wiedzę teoretyczną.

Dla przeprowadzenia tego badania niezbędne jest określenie wymagań wobec szkół i placówek (stanowiących opis „jakości edukacji”), bo jest to warunek konieczny dokonywania ewaluacji.

Ewaluacja jakości pracy szkół i placówek ma więc określać stopień spełniania przez szkołę lub placówkę ustalonych wymagań na podstawie oceny przebiegu, a także efektów podejmowanych działań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz warunków działania szkoły lub placówki, jakości zarządzania i jej funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Z jednej strony ocena ta ma służyć każdej szkole i placówce, przynosząc informacje o tym co należy poprawić, doskonalić, aby szkoła lub placówka jak najlepiej realizowała wyznaczone zadania. Z drugiej strony uogólnione przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny wyniki ewaluacji będą stanowić podstawę do doskonalenia systemu oświaty w województwie i w Polsce.

Kluczowe znaczenie dla doskonalenia jakości pracy szkół i placówek ma ewaluacja wewnętrzna, prowadzona przez dyrektora szkoły lub placówki we współpracy z nauczycielami. Jej wyniki mają służyć ciągłej poprawie pracy szkoły lub placówki i rozwojowi uczniów i wychowanków.

Dla sprawnego funkcjonowania systemu konieczne jest wzmacnianie roli profesjonalistów: nauczycieli i dyrektorów oraz innych fachowców współpracujących ze szkołami lub placówkami. Prawie w całej Unii Europejskiej odgórnie wspiera się proces budowania autonomii szkolnictwa na poziomie lokalnym i pojedynczych szkół. Budowa modelu wymagań oraz procedur sprawdzania poziomu ich spełniania ma być próbą zwiększenia samodzielności dyrektorów i nauczycieli, a nie biurokratycznym ograniczeniem ich możliwości działania. Jasno zdefiniowane wymagania, zaproszenie do dyskusji nad ich modyfikacją (w określonym przedziale czasowym) oraz dostarczenie pomocnych narzędzi do ewaluacji własnych działań, wraz z nauką procedur analizy i interpretacji wyników tej ewaluacji, powinno wzmocnić rady pedagogiczne i podnieść jakość ich pracy.

Ewaluacja prowadzona przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny jest ewaluacją zewnętrzną. Ewaluacja prowadzona przez dyrektora szkoły lub placówki we współpracy z innymi nauczycielami jest ewaluacją wewnętrzną.

Ewaluacja obejmuje:

- 1) zbieranie i analizowanie informacji o działalności edukacyjnej szkoły lub placówki;
- 2) określenie poziomu spełniania przez szkołę lub placówkę wymagań ustalonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w rozporządzeniu.

Wymagania te będą ujęte w czterech obszarach działalności szkół i placówek:

- 1) efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły lub placówki;
- 2) procesy zachodzące w szkole lub placówce;
- 3) funkcjonowanie szkoły lub placówki w środowisku lokalnym, w szczególności w zakresie współpracy z rodzicami uczniów;
- 4) zarządzanie szkołą lub placówką.

Wymagania stawiane szkole lub placówce nie obejmują wszystkich możliwych zagadnień związanych z obowiązkami szkół i placówek wobec uczniów, wychowanków i rodziców. Wymagania wobec szkół i placówek wskazują raczej strategiczne i priorytetowe zadania, wybrane tak, aby pomagały one planować pracę szkoły i placówki. Analizując wymagania wobec szkół i placówek nie należy więc poszukiwać „całościowego” ich obrazu, ale raczej widzieć aspekty warte podkreślenia jako kluczowe.

Przeprowadzana w szkole lub placówce ewaluacja ma na celu ustalenie oceny spełnienia wymagań na jednym z pięciu następujących poziomów:

- 1) poziom A – oznaczający bardzo wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- 2) poziom B – oznaczający wysoki stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- 3) poziom C – oznaczający średni stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- 4) poziom D – oznaczający podstawowy stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę;
- 5) poziom E – oznaczający niski stopień wypełniania wymagania przez szkołę lub placówkę.

Wymagania na poziomy D i B (z uwzględnieniem podziału na poszczególne typy szkół i rodzaje placówek) zostały zawarte w załączniku do rozporządzenia.

Ewaluacja będzie dokonywana we wszystkich obszarach funkcjonowania szkoły lub placówki – ewaluacja całościowa. Ponadto duże znaczenie przypisuje się ewaluacji problemowej, która będzie dokonywana w zakresie niektórych problemów wybranych z obszarów działalności szkoły lub placówki. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny określa problemy wybrane z obszarów działalności szkoły lub placówki podlegające ewaluacji uwzględniając zakres sprawowanego przez ten organ nadzoru pedagogicznego. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny nad szkołą lub placówką będzie przeprowadzać ewaluację zgodnie z procedurą ustaloną w rozporządzeniu. W tym celu organ sprawujący nadzór pedagogiczny będzie powoływać zespół do przeprowadzenia ewaluacji w danej szkole lub placówce, spośród osób uprawnionych do przeprowadzania ewaluacji. W celu przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej w szkołach i placówkach, w których nadzór pedagogiczny jest sprawowany przez więcej niż jeden organ, organy te będą mogły wyznaczyć wspólny zespół do przeprowadzenia ewaluacji.

Osoby uprawnione do przeprowadzania ewaluacji będą posiadały wysokie kwalifikacje i kompetencje niezbędne do organizowania i przeprowadzania tego typu badań. Będą one bowiem zobowiązane do ukończenia doskonalenia w zakresie ewaluacji w szkołach i placówkach, organizowanego na zlecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Ponadto osoby przeprowadzające ewaluację w szkołach i placówkach artystycznych będą zobowiązane do ukończenia dodatkowego doskonalenia w zakresie ewaluacji, uwzględniającego specyfikę szkół i placówek artystycznych, zorganizowanego na zlecenie ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

W wyniku przeprowadzonej w szkole lub placówce ewaluacji organ sprawujący nadzór pedagogiczny sporządzi raport, w którym określi poziomy spełniania przez tę szkołę lub placówkę wymagań. Przed przekazaniem raportu dyrektorowi szkoły lub placówki oraz organowi prowadzącemu, zespół prowadzący ewaluację przedstawi radzie pedagogicznej wyniki i wnioski z ewaluacji w celu umożliwienia temu organowi szkoły odniesienia się do wyników badania.

Elementem motywującym szkołę i placówkę do dbałości o jakość pracy jest zawarte w rozporządzeniu rozwiązanie dotyczące obowiązku brania pod uwagę w czasie ewaluacji zewnętrznej wyników ewaluacji wewnętrznej prowadzonej w szkole lub placówce. Oznacza to, że zespół przeprowadzający ewaluację zewnętrzną w szkole lub

placówce będzie zobowiązany do zapoznania się z wynikami ewaluacji wewnętrznej i porównania tych wyników z wynikami własnych badań.

Kontrola przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek.

Organ sprawujący nadzór pedagogiczny kontroluje przestrzeganie przez szkoły lub placówki oraz organy prowadzące przepisów prawa w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek. Organ sprawujący nadzór pedagogiczny nad szkołą lub placówką przeprowadza kontrolę, zgodnie z procedurą zawartą w rozporządzeniu.

Kontrolę przeprowadzają wizytatorzy wyznaczeni do sprawowania kontroli.

Celem działalności kontrolnej jest dokonanie oceny stanu i warunków działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkół i placówek pod względem legalności.

Tematyka kontroli wynikających z planu nadzoru pedagogicznego kuratora oświaty będzie zgodna z ustalonymi przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania podstawowymi kierunkami realizacji polityki oświatowej państwa oraz wytycznymi i poleceniami, o których mowa w art. 35 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o systemie oświaty.

Ponadto, w przypadku zaistnienia potrzeby przeprowadzenia kontroli w innych zakresach, kurator oświaty może skorzystać z możliwości prowadzenia kontroli doraźnych.

Wspomaganie pracy szkół i placówek

W zakresie zadań organu sprawującego nadzór pedagogiczny (kuratora oświaty) pozostaje wspomaganie pracy szkół i placówek, m.in. przez:

- 1) przygotowywanie i publikowanie (z wykorzystaniem strony internetowej):
  - a) analiz wyników sprawowanego nadzoru pedagogicznego, w tym wniosków z ewaluacji zewnętrznych i kontroli przestrzegania przepisów prawa,
  - b) przykładów dobrych praktyk;
- 2) organizowanie konferencji i porad dla dyrektorów szkół i placówek.

Zadaniem organów sprawujących nadzór pedagogiczny w zakresie wspomagania pracy szkół i placówek będzie także promowanie wykorzystania ewaluacji w procesie doskonalenia pracy szkół i placówek.

Zadania dyrektora szkoły lub placówki.

Dyrektor publicznej szkoły lub placówki, jako osoba koordynująca działania szkoły i placówki oraz zapewniająca prawidłowość i skuteczność procesu edukacyjnego, będzie odpowiedzialny za przeprowadzenie procesu ewaluacji wewnętrznej i wykorzystanie jej wyników do podejmowania działań mających na celu poprawę pracy szkoły lub placówki.

Ewaluacja wewnętrzna może być prowadzona w odniesieniu do wymagań określonych w załączniku do rozporządzenia lub w odniesieniu do innych zagadnień dotyczących funkcjonowania szkoły lub placówki, uznanych przez dyrektora za ważne w działalności szkoły lub placówki.

Po otrzymaniu raportu z ewaluacji przeprowadzonej przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny, dyrektor szkoły lub placówki, w przypadku zgłoszenia przez ten organ wniosków wskazujących na potrzebę zmiany, we współdziałaniu z nauczycielami, podejmuje działania mające na celu poprawę działalności edukacyjnej szkoły lub placówki.

Ważne jest, aby dyrektor wykorzystywał potencjał nauczycieli (zespołów nauczycielskich) nie tylko w sytuacjach obowiązku opracowania i podjęcia działań mających na celu poprawę, ale także w sytuacjach wynikających z organizacji pracy szkoły lub placówki i konieczności zapewnienia oczekiwanej jakości działań edukacyjnych, w tym także do prowadzenia ewaluacji wewnętrznej i wykorzystywania wniosków uzyskanych w jej wyniku.

Istotą zmiany jest doprowadzenie do sytuacji, w której dyrektor i nauczyciele będą podporządkowywać wszystkie podejmowane w szkole lub placówce działania jej jakościowemu progresowi ukierunkowanemu na rozwój ucznia lub wychowanka, czy uczestnika procesu edukacyjnego.

Dyrektor szkoły lub placówki publicznej jest zobowiązany do opracowania na każdy rok szkolny planu nadzoru pedagogicznego, który zawiera m.in. cele, przedmiot ewaluacji wewnętrznej i harmonogram jej przeprowadzania oraz tematykę i terminy przeprowadzania kontroli przestrzegania prawa.

Przed zakończeniem roku szkolnego (czyli do 31 sierpnia), dyrektor szkoły lub placówki ma obowiązek przedstawić radzie pedagogicznej wyniki i wnioski ze sprawowanego w roku szkolnym nadzoru pedagogicznego.

Dyrektor szkoły lub placówki ma za zadanie organizować wspomaganie nauczycieli.

W tym zakresie ma w szczególności:

- 1) organizować szkolenia w celu podnoszenia jakości działalności edukacyjnej szkoły lub placówki, wspomaganie rozwoju nauczycieli oraz inspirowania ich do podejmowania innowacji pedagogicznych;
- 2) motywować nauczycieli do doskonalenia i rozwoju zawodowego;
- 3) przedstawić nauczycielom wnioski z nadzoru pedagogicznego.

Dyrektor może realizować zadania wynikające ze sprawowania nadzoru pedagogicznego w różnych formach, m.in. z wykorzystaniem obserwacji prowadzonych przez nauczyciela zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz innych zajęć i czynności podejmowanych w celu realizacji zadań statutowych szkoły lub placówki.

Nie zwiększył się zakres zadań dla dyrektorów szkół i placówek w porównaniu z dotychczas obowiązującym rozporządzeniem. Dotychczas obowiązujące rozporządzenie nakładało na dyrektorów szkół i placówek obowiązek wspomaganie nauczycieli w ich pracy, kontroli zgodności działania szkoły z przepisami prawa, a także m.in. obowiązek diagnozowania działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkół i placówek (§ 7 ust. 3 pkt 1), które to działanie zostało w rozporządzeniu opisane szczegółowo jako ewaluacja pracy szkół i placówek z jednoczesnym wskazaniem wymagań, wobec których w procesie ewaluacji szkoła lub placówka może się odnieść, co jest pomocne dla właściwego dokonania oceny własnej pracy.

Kwalifikacje niezbędne do sprawowania nadzoru pedagogicznego

W urzędach obsługujących ministrów, którzy zgodnie z ustawą o systemie oświaty wykonują zadania nadzoru pedagogicznego, zrezygnowano z wymagania kwalifikacji pedagogicznych na stanowiskach: dyrektor i zastępca dyrektora departamentu, radca ministra, naczelnik wydziału.